

Luttenbergstraat 2
Postbus 10078
8000 GB Zwolle
Telefoon 038 499 88 99
Fax 038 425 48 88
overijssel.nl
postbus@overijssel.nl

Provinciale Staten van Overijssel

KvK 51048329
IBAN NL45RABO0397341121

Inlichtingen bij
dhr. J.J. Wezenberg
telefoon 038 499 87 84
JJ.Wezenberg@overijssel.nl

Onderwerp: Brief PS werkbezoeken bouwsector.

Datum
21.08.2014
Kenmerk
PS/2014/695
Pagina
1

Bij de start van deze bestuursperiode is door Provinciale Staten van Overijssel afgesproken deze bestuursperiode aandacht te besteden aan de crisis in de bouwsector. Op 14 juli 2011 vond een ronde tafelgesprek in het kader van het thema 'crisis in de bouwsector' plaats. Deze ronde tafel werd politiek breed ondersteund en bijgewoond door alle Statenfracties. Uit het 'veld' waren aanwezig: Saxion Hogeschool, Gertron Hardenberg, Plegt-Vos, Bouwbedrijf Van Der Weerd, Woningstichting Zwolle, SER Overijssel, FNV Bouw, BLM Architecten, Bouwbedrijf Maneschijn, de Noordelijke Vereniging Burgerlijke en Utiliteitsbouw en Ter Steege Bouw. De vragen die centraal stonden tijdens deze ronde tafel waren: (1) hoe beleeft u de crisis in de bouwsector?, (2) hoe ervaart u de genomen maatregelen tegen de crisis in de bouwsector door de provincie Overijssel en (3) hoe verwacht u dat de provincie Overijssel moet anticiperen op de crisis in de bouwsector?

Naar aanleiding van dit rondetafelgesprek zijn er door de Staten op verschillende momenten moties ingediend. Hieronder een overzicht:

1. 26 oktober 2011, motie Kerkdijk c.s., bij de behandeling van de begroting 2012 met als titel Crisis In de bouwsector.
2. 11 april 2012, motie Meulink c.s., bij de behandeling van het 'Investeringsbesluit Kerntaak Regionale Economie' met als titel 'stimulering bouwsector'.
3. 30 januari 2013, motie Meulink c.s., vreemd aan de orde met als titel 'gevolgen Woonbeleid Kabinet voor Overijssel'.
4. 14 november 2013, motie Kerkdijk c.s., bij de behandeling van de begroting 2013 met als titel 'aanpak crisis in de bouwsector, vliegwielen en stimulerende maatregelen'.
5. 2 juli 2014, motie Meulink c.s., bij de behandeling van de Perspectiefnota 2015 met als titel 'Instellen accountmanagers of contractmanagers voor grotere bedrijven'.

Naar aanleiding van deze moties en besprekingen is door de woordvoerders Regionale Economie eind 2013 (bij de begrotingsbehandeling) aan de griffie verzocht om een follow-up te organiseren op het rondetafelgesprek, dit door middel van het afleggen van diverse werkbezoeken aan enkele deelnemers van het rondetafelgesprek. Door de woordvoerders zijn, in verschillende samenstelling, bezoeken gebracht aan:

- 29 januari 2014, woningstichting SWZ te Zwolle (dhr. Eddy Veenstra) en bouwbedrijf Weever (dhr. Bert Weever) te Kampen.
- 16 april 2014, bouwbedrijf Van Dijk Groep te Hardenberg (dhr. Jeroen van Dijk) en Nederlandse Vereniging voor Utiliteitsbouw (de heer Wim de Boer) en het bouwbedrijf G. Rook (de heer Geuje Rook) te Vollenhove.

- 11 juni 2014, bouwbedrijf Plegt Vos te Oldenzaal (de heer Theo Opdam) en met Pioneering (de heer Jan Breteler) en SER Overijssel (de heer Dennis Melenhorst).

Tijdens deze werkbezoeken is gesproken aan de hand van dezelfde drie vragen die centraal stonden tijdens het rondetafelgesprek. Hieronder treft u per vraag een impressie van de indrukken uit de werkbezoeken.

1. Hoe beleeft u de crisis in de bouwsector?

Door de bezochte partijen wordt aangegeven dat de woningmarkt en de kantorenmarkt inmiddels langdurig zijn getroffen door de crisis. De investeringen in de woningbouw (renovatie als nieuwbouw) zijn de afgelopen jaren fors gedaald. Dat heeft directe invloed op zowel de reguliere werkvoorraad van de bouwbedrijven als ook op de strategische grondposities. Het is op dit moment lastig om qua werk verder dan een half jaar te plannen. De bezochte bedrijven zien dan ook geen herstel in de komende periode. Laat staan dat men verwacht dat de bouwsector zich zal herstellen naar de periode voor de crisis. Immers er zijn een groot aantal exogene factoren die bepalend zijn voor de consument om investeringen te plegen: banken die de komende jaren zuiniger worden met kredietverlening, blijvende daling van de huizenprijzen. De bedrijven zijn niet optimistisch. Dit heeft de afgelopen jaren direct invloed gehad op de arbeidsmarkt in de bouwsector. Structureel zijn de organisaties de afgelopen jaren gekrompen tot 50% van het aantal fte. van voor de crisis. De bedrijven geven aan zoveel mogelijk werknemers in dienst te willen houden. Door bijvoorbeeld de opgebouwde reserves in te zetten. Echter op een bepaald moment wordt er teveel risico genomen en dient men te reorganiseren. Tevens zijn de bouworganisaties veel meer gaan werken met flexibel personeel (ZZP'ers). Ook zij vervangen vast personeel. Veelal met pijn in het hart aangezien men zich beschouwt als familiebedrijf. Aandachtspunt is dat het probleem dat de oude ervaren krachten als gevolg van hun pensionering afscheid nemen van de bouwsector en er als gevolg daarvan waarschijnlijk op termijn weer een tekort aan (ervaren) arbeidskrachten gaat ontstaan in de bouwsector. Vraag is derhalve hoe de instroom van nieuwe jonge gemotiveerde krachten kan worden gestimuleerd.

Datum
21.08.2014
Kenmerk
PS/2014/695
Pagina
2

De woningbouwstichting geeft aan de afgelopen jaren (en ook zeker in de komende jaren) een forse stap terug te moeten doen. De corporaties zitten niet in financiële problemen maar qua vermogensontwikkeling zal de komende periode druk worden ervaren. Nu mede de klem wordt gezet op 'niet geoorloofde' activiteiten'. Dat resulteert in het feit dat corporaties minder zullen gaan investeren in nieuwbouw. De woningbouwstichting heeft de afgelopen periode haar ondernemingsplan hier op aangepast. Dat betekent dat haar aandacht in de komende jaren met name uit gaat naar de probleemwijken Holtenbroek, Dieze-Oost en delen van Zwolle-Zuid. In samenspraak met de bewoners wordt in probleemwijken en buurten een plan uitgewerkt en een vertaling gemaakt in doelstellingen. Fysieke en sociale activiteiten worden ingezet. De fysieke activiteiten richten zich op nieuwbouw, renovatie, verkoop, sloop of investeringen in het onderhoud van de woning en de directe leefomgeving. De sociale activiteiten richten zich, in samenwerking met maatschappelijke partners, op de wijk of een individueel wooncomplex.

2. Hoe ervaart u de maatregelen tegen de crisis in de bouwsector door de provincie Overijssel?

De afgelopen jaren heeft de provincie Overijssel een maatregelenpakket ter bestrijding van de crisis opgesteld. De focus van dit pakket lag op versnelling van stedelijke vernieuwing, investeringen in infrastructuur en energiebesparing, gebiedsontwikkeling, groene ruimte en herstructurering van bedrijventerreinen. Tevens is door de Staten de ambitie uitgesproken dat de provincie Overijssel regionaal leiderschap moet uitstralen in het bestrijden van de crisis.

Destijds werd ook al onderkend dat de industrie en de bouw, die in Overijssel¹ sterker vertegenwoordigd zijn dan in de rest van het land, slachtoffer zouden zijn van de crisis².

Door de bezochte partijen wordt aangegeven de rol van de provincie niet direct te herkennen als het gaat om het terugdringen van de crisis in de bouwsector. De bedrijven geven aan dat andere partijen (de sector, gemeenten en rijk, de financiële sector) op dit punt een grotere rol hebben. De partijen geven de vraag mee wat de toegevoegde waarde is van de provincie Overijssel als het gaat om de crisis in de bouwsector. De provincie wordt vooral als belangrijk in de randvoorwaardelijke sfeer gezien. Directe ervaring met de maatregelen van de provincie Overijssel hebben de bezochte bouwbedrijven niet. Opgemerkt wordt dat de rol van de provincie in gebiedsontwikkelingsprogramma's (zoals Zuiderzeehaven en herstructurering bedrijventerreinen) wel wordt herkend en gewaardeerd. Maar deze programma's kennen een langdurig karakter. De partijen (met uitzondering van de woningstichting) zijn onbekend met de lopende subsidieregelingen. Daarnaast wordt aangegeven dat de provinciale subsidieregelingen (duurzaamheidsfonds, innovatieregelingen) niet bekend zijn bij de betrokken partijen. Tevens hebben de bezochte partijen de indruk dat het in aanmerking komen voor een subsidie een buitenproportionele inspanning vraagt. Uit regionaal perspectief geven de bouwbedrijven aan dat de crisis in Hardenberg en Twente steviger is dan in bv. Zwolle. Er is dus in de regio een sense of urgency. Maar de aandacht vanuit de provincie Overijssel ter zake wordt gemist.

Datum
21.08.2014
Kenmerk
PS/2014/695

Pagina
3

De bezochte partijen geven aan wel veelvuldig bijeenkomsten van de provincie Overijssel te hebben bezocht. Deze worden als inspirerend ervaren. Opgemerkt wordt dat veelal een follow-up wordt gemist.

De partijen geven aan dat de belangrijkste maatregelen door de bouwbedrijven zelf moeten worden bedacht en uitgevoerd. Het gaat dan om het loslaten van de klassieke manier van bouwen en in bouwprocessen innoveren. Op dit vlak wordt de crisis ervaren als stimulans. De bedrijven worden geacht om verder te denken qua bouwmethode en te focussen op doelgroepen. Zo kiest bouwbedrijf Wever nu enkel bewust voor bouwen in de zakelijke markt. Van Dijk Bouw heeft bewust gekozen voor het concept van passend wonen. Innoveren en een leiderschapspositie zien te verkrijgen is wordt een noodzakelijke voorwaarde voor het overleven in de bouwsector na de crisis. Evenwel constateert men dat dit veel vraagt van het aansturen van een bouwonderneming (meer flexibiliteit) en het personeel dat men in dienst neemt. Plegt Vos geeft aan zich in de toekomst meer te zullen focussen op het toekomstbestendig en duurzaam inrichten van woningen specifiek gericht op de wensen van toekomstige gebruikers. Vooral op dit vlak wordt ingezet op research en development.

De woningbouwstichting geeft aan positieve ervaringen te hebben met het Energiefonds. Door middel van dit fonds worden woningen gerenoveerd. De bouwsector heeft op de korte termijn veel profijt van dit soort projecten qua werkgelegenheid. De provincie speelt een belangrijke rol om deze projecten net dat zetje te geven zodat ze kunnen worden uitgevoerd. Met name is de wijze van aanbesteden van dit project innovatief. De aanneemprijs ligt vast, maar de vraag die door SWZ wordt gesteld is wat de bouwbedrijven meer kunnen doen bovenop het minimumpakket en de wijze waarop ze de zaken gaan uitvoeren samen met de huurders.

¹ Binnen Overijssel is de werkgelegenheid in Hardenberg en Twente van oudsher sterk gefocust op de bouwsector, waardoor de kwetsbaarheid van deze regio's gedurende de afgelopen jaren extra zichtbaar werd in de vorm van een sterk oplopende werkloosheid.

² Rapport rekenkamer Oost-Nederland, Recessiemaatregelen, 2012.

Daarnaast geven de betrokken partijen aan veel waardering te hebben voor de wijze waarop de provincie Overijssel probeert 'out-of-the-box' te denken door bijvoorbeeld het grondfonds in te stellen.

3. Hoe verwacht u dat de provincie Overijssel moet anticiperen op de crisis in de bouwsector?

De betrokken partijen geven aan dat de provincie Overijssel op zichzelf weinig kan betekenen voor de crisis in de bouwsector. Daar is de provincie qua positie ontoereikend voor toegerust. Er is sprake van een overschot van woningen en kantoren waar de sector zelf een antwoord op moet vinden. Het gaat uiteindelijk ook om consumentenvertrouwen. Door de bezochte bedrijven wordt aangegeven dat de provincie Overijssel zichtbaarder moet worden met welke mogelijkheden er zijn. Er wordt te veel vertrouwen gelegd in belangenorganisaties als medium voor deze regelingen. Tevens dient te worden gekeken op welke wijze door kleine bouworganisaties gebruik kan worden gemaakt van deze regelingen. Het gevoel bestaat dat enkel de grote organisaties toegang hebben tot de bestaande regelingen. Geconstateerd wordt dat de bestaande regelingen (duurzaamheidsfonds, innovatiefonds) maar gericht zijn op een klein segment binnen de bouwsector. Het overgrote deel van de bouwsector bestaat uit kleine bouworganisaties. Ook zij verdienen aandacht. Tevens wordt opgemerkt dat de provincie Overijssel een vrij ontoegankelijke organisatie is. Wellicht kan het werken met vaste aanspreekpunten bevorderlijk zijn voor het opbouwen van een relatie tussen bedrijven en provinciale organisatie als het gaat om het benutten van de stimuleringsmaatregelen.

Datum
21.08.2014
Kenmerk
PS/2014/695
Pagina
4

Afsluiting.

De afgelopen periode is er op tal van manieren (rondtafelgesprek, moties, werkbezoeken) aandacht besteed aan de crisis in de bouwsector. De woordvoerders regionale economie hebben een goed beeld kunnen krijgen van de stand van zaken als het gaat om de crisis in de bouwsector. De woordvoerders constateren dat er, om deze crisis aan te pakken, veel dynamiek en initiatieven in de sector worden ontwikkeld en opgepakt. Als het gaat om de provinciale rol op dit thema dan valt er geen eenduidig antwoord te geven. Daarvoor is de problematiek te breed en zijn er teveel verschillende partners betrokken bij het komen tot een oplossing. Het is evident dat de provincie Overijssel de afgelopen jaren een faciliterende rol heeft vervuld en in de toekomst zal moeten vervullen. Het is aan Provinciale Staten om dit thema op de politieke agenda te plaatsen en te houden. Het valt aan te bevelen om in algemene zin ook de komende periode, vanuit volksvertegenwoordigend perspectief, bezoeken af te leggen in het kader van dit thema. In het bijzonder willen de woordvoerders Regionale Economie aandacht vragen voor het volgende:

- Maak de provinciale stimuleringsregelingen eenvoudig en toegankelijk. Tevens meer aandacht voor de communicatie van deze stimuleringsregelingen (direct gericht op kleinere bouwbedrijven).
- Stimuleer de innovatie in de bouw blijvend en faciliteer dit goed voor kleine bouwbedrijven. Denk na over het bestendigen van de positie van Pioneering.
- Dienstverlening (bouw)bedrijven optimaliseren, onder meer door accountmanagers (uitvoering motie Meulink, juli 2014).

Namens de Statencommissie Regionale Economie,

P.O.

Voorzitter, H.J. Gorter.